

period in the development of Ukrainian linguistic conceptology were generalized. Main vectors for the future ways in concepts' study were pointed out.

Key words: *anthropologic paradigm, epistemic constants, concept, linguistic conceptology, prospects for concepts' studies.*

УДК 81'1

Горай М. В.,
студентка факультету лінгвістики
Національного технічного університету України «КПІ»
E-mail: horai.maria@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДВОКОМПОНЕНТНИХ ТА БАГАТОКОМПОНЕНТНИХ ТЕРМІНІВ У ФАХОВИХ ТЕКСТАХ З ЕЛЕКТРОНІКИ (НА ОСНОВІ ПОСІБНИКА КОРИСТУВАЧА ВБУДОВАНОГО КОНТРОЛЕРА ПЕРЕДАЧІ)

У статті проаналізовано структурно-семантичні особливості двокомпонентних та багатоконпонентних термінів з електроніки та їх переклад українською мовою. Розглянуто особливості перекладу конструкцій, що пишуться через дефіс, а також запропоновано варіанти перекладу двоконпонентних та багатоконпонентних термінів з використанням описового прийому.

Ключові слова: *термінологічна одиниця, багатоконпонентний термін, іменні групи, прагматичний потенціал, описовий переклад.*

Матеріально-технічну базу будь-якого підприємства, діяльність якого базується на інноваційних рішеннях, важко уявити без новітнього обладнання, програмного забезпечення, а також без спеціалізованої технічної документації, яка допомогла би втілювати та застосовувати ті чи інші рішення на практиці. Сталою також є потреба у кваліфікованому перекладі такої спеціалізованої документації, як посібники користувача та керівництва з експлуатації.

Фахова література, зокрема посібники користувача вбудованого контролера, представлена розлогою термінологічною базою, адекватний переклад якої вимагає не лише знання еквівалентів термінологічних одиниць, але й фонових знань з електроніки, ліфтової галузі тощо. Окрім того, основний масив термінів представлений двоконпонентними та багатоконпонентними термінами, переклад яких вимагає ретельного підходу у здійсненні попереднього перекладацького аналізу для виявлення семантичних та структурних особливостей терміну. Таким чином, **термінологічний переклад** – це комплексний процес трансформації вихідних термінологічних одиниць засобами цільової мови, в ході якого «встановлюється відповідність іншомовних термінів термінам рідної мови, що при появі нових термінів чи термінів, не зафіксованих в перекладних словниках, потребує певних знань» [4, с. 18].

Вивченню семантичних і структурних особливостей термінів, закономірностей їх побудови та функціонування в лексиці присвячені праці таких вчених, як В. В. Виноградов, О. С. Герд, С. В. Гриньов-Гриневич, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделаки, Т. Р. Кияк, Д. С. Лотте, Н. В. Подольська, Н. В. Васильєва, О. В. Суперанська, В. А. Татаринів та ін.

Питання перекладу двоконпонентних і багатоконпонентних термінів у посібниках з електроніки / мікроелектроніки можна вважати недостатньо дослідженим, оскільки саме такі терміни викликають найбільше складнощів при перекладі. Окрім того, переклад двоконпонентних та багатоконпонентних термінів є предметом дискусії багатьох вчених у зв'язку з вирішенням та трактуванням такої проблеми, як синонімія та відсутність стандартизації термінології. Подібну думку висловлює В. А. Судовцев, зазначаючи, що «багато термінів і термінологічних систем як лінгвістичні знаки досі мають такі недоліки, як багатозначність (один термін має два або більше значень), синонімія (для одного поняття існують два або більше термінів), протиріччя між терміном і поняттям,

довгота та незручна вимова терміну, а також завантаженість термінології іншомовними термінами, тощо [6, с. 56].

Таким чином, **актуальність** нашого дослідження визначається необхідністю аналізу структурних особливостей двокомпонентних та багатокомпонентних термінів в англomовних фахових текстах з електроніки та їх перекладу українською мовою.

Метою статті є здійснення структурно-семантичного аналізу двокомпонентних та багатокомпонентних термінів, а також їх порівняльного аналізу у вихідному та цільовому текстах.

За визначенням В. С. Виноградова, БКТ – це «термінологічні поєднання стійкого типу у складі декількох лексичних одиниць, що мають субстантивне ядро та число повнозначних компонентів більше від двох» [3, с. 89].

Значний масив термінів у текстах з електроніки складають двокомпонентні терміни, багатокомпонентні терміни, що пишуться через дефіс, та багатокомпонентні терміни, в основі яких лежать іменні групи, зокрема конструкції типу $A + N + N$, де A – означення, а N – іменник. Залежно від функцій, які виконують багатокомпонентні терміни, що пишуться через дефіс, у реченні, здійснюється вибір прийомів їх перекладу. Наприклад, якщо такі словосполучення виконують роль означення, вони повинні перекладатися за загальними правилами зі збереженням функції означення. Наприклад, **question and response** – *в режимі діалогу*, **leak before break** – *в ситуації перед розривом*, **beyond design basis** – *позапроектний*, **state-of-the-art** – *сучасний*, **end-to-end** – *наскрізний* [1, с. 121].

Розглянемо варіанти перекладу іменних груп, зокрема конструкцій типу $A + N + N$. **Instantaneous blackout compensation** слід перекласти як *компенсація миттєвого вимкнення живлення*, що є адекватним відповідником, оскільки в українській мові відсутній варіант, близький до російського *обесточивание*, який би передавав семантику терміна **blackout** одним словом.

Розглянемо варіант перекладу конструкції типу $A + N$, де A – прикметник, а N – іменник.

Приклад: **Direct landing. The control system decelerates the elevator according to distance principle. No creeping when leveling** [7, с. 30].

Переклад: *Безпосередній підхід кабіни ліфта до площадки. Ліфт знижує швидкість відповідно до відстані; при підході відсутнє будь-яке уповільнене переміщення.*

Як бачимо, у цьому випадку необхідно вдатися до описового перекладу, оскільки для точного опису стандартних функцій ліфта необхідно відобразити їх функціонування у контексті. Як правило, конструкція типу $A + N$ (-ing) вихідного тексту передається конструкцією $A + N$ у тексті перекладу. Рівень конкретизації залежить від повноти реалізації прагматичних функцій одиницею в тексті перекладу. У такому випадку лексему **landing** можна перекласти як *приземлення* або як *підхід кабіни до площадки*. На думку автора, прагматичний потенціал лексеми **landing** будереалізовано при виборі другого варіанту, оскільки у пункті опису функцій важливо подати найбільш точне уявлення про характер тієї чи іншої функції.

Розглянемо ще один варіант перекладу англomовної конструкції типу $A + N$.

Приклад: **AutoHoming**

When the elevator travels in automatic mode without attendant service while setting Auto Homing in effect, the elevator, which receives neither in-car nor landing calls, will automatically return to the main landing within a given period of time determined by parametersetting [7, с. 30].

Переклад: *Автоматичне повернення на базову площадку*

В автоматичному режимі роботи без задіяння ліфтера, якщо активна функція «автоматичне повернення на базову площадку», ліфт автоматично повертається на основну площадку протягом заданого періоду часу, визначеного в налаштуваннях параметру, за умови відсутності виклику з кабіни чи виклику з площадки.

У цьому випадку важливо відзначити розгорнутий характер іменної конструкції в тексті перекладу. Семантика лексеми **homing** передбачає наявність семи «повернення» у поєднанні з лексемою, яка б конкретизувала значення. Такою лексемою виступає базова площадка, оскільки при

налаштуваннях ліфта, як правило, задається базовий поверх (площадка), на якому ліфт перебуває в режимі очікування за відсутності викликів, тобто в черговому режимі.

Окремий інтерес для перекладача представляють іменні конструкції, що пишуться через дефіс, для перекладу яких можна застосовувати різноманітні прийоми. Розглянемо англомовні конструкції, що пишуться через дефіс, та варіанти їх перекладу українською мовою.

Приклад:**Self-rescueTravel**

When the elevator stays out of the leveling zone (NOT in inspection state), it will automatically move to the leveling zone slowly to evacuate the passengers only if the safety requirements for the start aremet [7, с. 29].

Переклад:*Робота на малому ході в режимі самопорятунку.*

Ліфт поза режимом «огляд-ремонт» не зупинився точно на потрібній площадці. У такому випадку згідно з вимогами безпеки ліфт автоматично доводиться на малому ході до правильного положення відносно поверхової площадки, відкриває двері та випускає пасажирів.

Цей варіант перекладу є зразком застосування прийому конкретизації та описового перекладу, що є виправданим рішенням. Уточнення даних кожного режиму роботи зумовлене специфікою технічної документації. Як бачимо, для конструкції **self-rescue** є потрібний еквівалент в українській мові – *самопорятунок* або *самовиручка*. Лексему **travel** перекладено за допомогою прийому конкретизації, оскільки режим «самопорятунку» передбачає зниження швидкості ліфта для підходу до найближчої площадки для точної зупинки. Тому застосування такого прийому можна вважати цілком виправданим.

Таким чином, на основі проаналізованих зразків можна зробити висновок, що двокомпонентні та багатокомпонентні терміни складають значний відсоток термінологічної бази фахових текстів з електроніки, зокрема конструкції типу A + N + N та A + N (-ing). Окремий відсоток складають також термінологічні словосполучення, що пишуться через дефіс. Можна констатувати, що вибір прийомів перекладу багатокомпонентних термінів визначається прагматикою перекладу, зокрема необхідністю конкретизації багатокомпонентних термінів, їх описового перекладу або підбору найбільш адекватного контекстуального відповідника. Подальше дослідження з цієї теми може бути спрямоване на виявлення частоти використання імпліцитних слів-замінників (ІСЗ за Б. Н. Клімзо) [5] у багатокомпонентних термінах з електроніки, а також аналіз перекладу таких слів-замінників.

Список використаної літератури

1. Беляева Л. Н. Теория и практика перевода: программа и методические разработки для самостоятельной работы студентов / сост. Л. Н. Беляева. – СПб. : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2003. – 84 с.
2. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад: навчальний посібник / Л. П. Білозерська, Н. В. Возненко, С. В. Радецька. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 232 с.
3. Виноградов В. С. Перевод: Общие и лексические вопросы / В. С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. – 224 с.
4. Гринев-Гриневиц С. В. Терминоведение: учебное пособие / С. В. Гринев-Гриневиц. – М. : Издательский центр «Академия», 2008. – 304 с.
5. Клімзо Б. Н. Ремесло технического переводчика / Б. Н. Клімзо. – М. : Р. Валент, 2003. – 508 с.
6. Судовцев В. А. Научно-техническая информация и перевод. Пособие по английскому языку: учебное пособие / В. А. Судовцев. – М. : Высшая школа, 1989. – 232 с.
7. Instruction Manual for AS380 Series Elevator Integrated Drive Controller [Electronic Source]. – Access mode: <http://www.step-overseas.com/>

Горай М. В. Особенности перевода двухкомпонентных и многокомпонентных терминов в специализированных текстах по электронике (на основании руководства пользователя встроенного контроллера привода).

Аннотация

В данной статье приводится анализ структурно-семантических особенностей двухкомпонентных и многокомпонентных терминов по электронике и их перевод на украинском языке. Рассмотрены особенности перевода дефисных конструкций, а также предложены варианты перевода двухкомпонентных и многокомпонентных терминов с использованием описательного способа перевода.

Ключевые слова: *терминологическая единица, многокомпонентный термин, именные группы, прагматический потенциал, описательный перевод.*

Horai M. V. Peculiarities of translation of double-component and multicomponent terms in specialized texts on electronics (based on user`s manual of integrated drive controller).

Summary

The object of the study are double-component and multicomponent terms in specialized texts on electronics. The topicality of the article is determined by the necessity to analyze functioning of double-component and multicomponent terms in specialized texts on electronics.

The main aim of this article is to analyze structural and semantic peculiarities of double-component and multicomponent terms, as well as their translation into Ukrainian.

Much attention was directed to the analysis of structure of double-component and multicomponent terms in the original text and the way they are rendered into Ukrainian. Special attention was drawn to hyphenated structures and ways of their adequate translation.

It was found that double-component and multicomponent terms constitute considerable part of terminological basis of electronics, particularly such structures as A + N + N and A + N (-ing). Based on analyzed examples, it can be stated that method of translation of double-component and multicomponent terms in specialized texts on electronics is predetermined by pragmatics, contextual usage and specific nature of technical literature, which requires detailed and broad explanation.

Researches on this issue may be continued in order to detect the frequency of appearing of implicit substitute words in double-components and multicomponent terms in specialized texts on electronics, as well as to analyze their translation into Ukrainian.

Key words: *terminological unit, multicomponent term, noun groups, pragmatic potential, descriptive translation.*

УДК 821.161.2

Городнюк Н. А.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української літератури
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
E-mail: gorodnyuk_natalia@ukr.net

**КОНЦЕПТ ЇЖИ В ІДЕОЛОГІЇ КОНКОРДИЗМУ В. ВИННИЧЕНКА
(ЗА РОМАНОМ «ЛЕПРОЗОРИЙ»)**

У статті проаналізовано концепт їжі як невід'ємний чинник ідеології конкордизму у романі В. Винниченка «Лепрозорій». У творі протиставляється філософія буття та система харчування крюдіводів (сироїдів) та карніворів (м'ясоїдів), а сама їжа постає засобом ідентифікації духовного здоров'я особистості і суспільства, чинником розрізнення «хворих» та «здорових», чужих і своїх. З'ясовано, що концепт їжі визначає не лише тематику та проблематику твору, його ідеологію, характерологію і систему мотивів, але і хронотон роману та його речове «наповнення».

Ключові слова: *концепт їжі, конкордизм, гастрономічний образ, семантика, В. Винниченко.*

У романі Володимира Винниченка «Лепрозорій» (1938 р.) цікавого потрактування набуває гастрономічна тема, досі належно не проаналізована науковцями. Якщо філософські аспекти конкордизму у творчості митця висвітлювалися літературознавцями, то питання філософії їжі побіжно торкалася лише І. Кошова, детально зупиняючись на особливостях утілення харчових правил та заборон у побуті самого письменника [2]. Разом з тим, у романі «Лепрозорій» категорія їжі отримує надзвичайно високий семіотичний статус і виступає невід'ємним чинником ідеологічної доктрини твору, тож мета рзвідки – дослідити семантику гастрономічних образів. У цьому романі обстоюються ідеї конкордизму, тобто внутрішньої гармонії людини, згодом викладені письменником у філософському трактаті «Конкордизм. Система будування щастя» (1938–1948), а правильне харчування, на думку митця, є передумовою конкордизму, його невід'ємним складником, ознакою фізичного та духовного здоров'я. Водночас поділ на «здорову» та «нездорову» їжу у Винниченка кардинально відрізняється від гастрономічної традиції соцреалістичної літератури, хоч і має виразне ідеологічне підґрунтя: йдеться про ідеологію сироїдства – відмови від м'ясної та вареної їжі. Навколо їжі точаться усі філософсько-етичні та суспільно-політичні дискусії твору: у романі протиставляється